

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף צג עמוד א-ב

אמר מר: זה יכול וזה אינו יכול - דברי הכל חייב. הי מנייהו מיחייב? אמר רב חסדא: זה שיכול. דאי זה, שאינו יכול - מאי קא עביד? - אמר ליה רב המנונא: דקא מסייע בהדיה! - אמר ליה: מסייע אין בו ממש. אמר רב זביד משמיה דרבא: אף אנן נמי תנינא היה יושב על גבי המטה, וארבע טליות תחת רגלי המטה - טמאות, מפני שאינה יכולה לעמוד על שלש, ורבי שמעון מטהר. היה רוכב על גבי בהמה, וארבע טליות תחת רגלי הבהמה - טהורות, מפני שיכולה לעמוד על שלש. ואמאי? הא קמסייע בהדי הדדי! לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש? אמר רב יהודה מדיסקרתא: לעולם אימא לך מסייע יש בו ממש - ושאיני הכא דעקרה לה לגמרי. וכיון דזימנין עקרה הא, וזימנין עקרה הא - ליהוי כזב המתהפך! מי לא תנן: זב שהיה מוטל על חמשה ספסלין, או על חמש פונדאות, לאורכן - טמאים, לרחבן - טהורין. ישן, ספק מתהפך עליהן - טמאין. אלא לאו: משום דאמרינן מסייע אין בו ממש. אמר רב פפי משמיה דרבא: אף אנן נמי תנינא. רבי יוסי אומר: הסוס מטמא על ידיו, החמור על רגליו. שמשענת הסוס על ידיו, וחמור על רגליו. ואמאי? הא קא מסייע בהדי הדדי! לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש? אמר רב אשי: אף אנן נמי תנינא, רבי אליעזר אומר: רגלו אחת על הכלי ורגלו אחת על הרצפה, רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה; רואין, כל שאילו ינטל הכלי ותינטל האבן יכול לעמוד על רגלו אחת - עבודתו כשרה, ואם לאו - עבודתו פסולה. ואמאי? הא קא מסייע בהדי הדדי! לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש? אמר רבינא: אף אנן נמי תנינא, קיבל בימין ושמאל מסייעתו - עבודתו כשרה. ואמאי? הא קא מסייע בהדי הדדי! לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש? שמע מינה.

2. תלמוד בבלי מסכת מכות דף כ עמוד ב

תני תנא קמיה דרב חסדא: אחד המקיף ואחד הניקף לוקה. אמר ליה: מאן דאכיל תמרי בארביאל לקי? דאמר לך: מני? רבי יהודה היא, דאמר: לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. רבא אומר: במקיף לעצמו ודברי הכל. רב אשי אומר: במסייע ודברי הכל.

3. שולחן ערוך יורה דעה הלכות גילוח סימן קפא סעיף ד

גם הניקף חייב אם סייע בדבר שמטה עצמו אליו להקיפו, אבל איסורא איכא אף על פי שלא סייע, לפיכך אסור להיות ניקף אפילו על ידי עובד כוכבים.

4. תלמוד בבלי מסכת ערוך דף יא עמוד ב

תנאי היא, דתנינא: מעשה בר' יהושע בר חנניה שהלך לסייע בהגפת דלתות אצל ר' יוחנן בן גודגא, אמר לו: בני, חזור לאחוריק, שאתה מן המשוררים ולא מן המשוערים; מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר: מיתה היא, וגזרו בה רבנן; ומ"ס: אזהרה היא, ולא גזרו בה! דכ"ע אזהרה היא, מר סבר: מסייע גזרו ביה רבנן, ומר סבר: לא גזרו ביה רבנן.

5. תוספות מסכת שבת דף צג עמוד א

קשה לר"י דהכא אית ליה לרב זביד דמסייע אין בו ממש וכן רב אשי בסמוך ובפ"ב דביצה (דף כב) ... ושני ליה מסייע אין בו ממש משמע דרב זביד ורב אשי סוברים דיש בו ממש ואין לומר דהא דאמר הכא אין בו ממש לא שיפטר לגמרי אלא דאין בו חיוב חטאת דהא מיייתי רב אשי דעבודתו כשרה משמע דאפי' פסולא דרבנן ליכא א"כ לענין שבת נמי מנלן שיש בו איסורא דרבנן ומיהו לרב אשי איכא למימר דבתר דשמעה מאמימר סברה אלא לרב זביד קשה דאיהו גופיה קאמר משמיה דרבא דאין בו ממש ואמימר היה הרבה אחר רבא ואפי' אחר רב פפא שהיה תלמידו של רבא ושמא בתר מעשה דאמימר שמעה רב זביד משמיה דרבא ולא מרבא עצמו ועוד אור"י דהכי פריך התם והא קא מסייע בהדיה דקא עמיץ ופתח ואף על גב דמסייע אין בו ממש בעלמא הא אית לן למימר דאסרו משום שחיקת סממנין ומשני דאין בו ממש אפילו לענין זה.

6. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף צג עמוד א

אי נמי דהכא מדאורייתא אבל התם החמירו באיסורים דרבנן דילמא אתי למעבד בידים, והנכון שאין כל המסייעין שוים, דהתם הוא חשוב שיש בו ממש לרב זביד מפני שאין הכיחול נעשה יפה זולת הסיוע ההוא דעמיץ ופתח

7. חידושי הריטב"א מסכת מכות דף כ עמוד ב

אמר ליה רב חסדא מאן דאכיל תמרי בארביאל לקי. יפה פירש רבינו מאיר ז"ל דאף ר"ח מודה שהניקף עובר בלאו וכדכתיב לא תקיפו וכדאיתא בתוספתא, ולא קשיא ליה אלא במאי דקתני שגם הניקף לוקה... והיינו נמי דקאמר דאמר לך מני ר"י היא דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו דאלמא לא קשיא לן אלא מלקות משום דלית ביה מעשה, והיינו דאמר רב אשי במסייע ודברי הכל דכיון דמסייע הא עביד מעשה, אבל לענין לאו בלא מלקות אפילו בלא מסייע נמי עובר בלאו, וכן נראה עיקר, והא דאמר מאן דאכיל תמרי בארביאל לקי הכי קאמר וכי מפני שהוא נהנה במעשה זה יהא לוקה בלא שום מעשה א"כ מי שאוכל ביום טוב פירות שליקט חבירו באותו יום יהא לוקה לפי שנהנה אף על גב דלא עביד מעשה, וגוזמא בעלמא נקט תלמודא לאלומי פירכא דפריך ממלקות, דהא ודאי התם אפילו לאו נמי ליכא דהא לא עבד ולא כלום, וזה פשוט.

במסייע ודברי הכל. פירש"י ז"ל שמזמין לו השערות, ואיכא דקשיא ליה הא דאמרינן במס' יום טוב (ביצה כ"ב א') לענין מיכחל כותי לישראל ביום טוב וישראל עמיץ ופתח דמסייע אין בו ממש, ולא קשיא, שאין כל המסייעין שוין דמסייע דהתם אין בו ממש שדרך העין למעמץ ומפתח קצת אבל הכא סיוע גדול הוא כשמזמין לו עצמו בשערות, וכש"כ לפירוש רבינו מאיר ז"ל שכתבנו לעיל דבלאו מסייע יש בו לאו ולא בענין סיוע אלא כדי שיהא בו מעשה ללקות עליו, דבמעשה כל שהוא סגי להא, כדאמרינן בעלמא עקימת פיו או עקימת קומה הוי מעשה, וכן פירש הוא ז"ל.

8. דף על הדף שבת דף צג עמוד א (כתב הגאון ר' יוסף אדלר זצ"ל מטורדא בספר הזכרון ויטע אשל (ע' תקנז - ח)

אם נשקיף ונבין בכל המסייעות המובאין בש"ס, נחזה שגם המסייע גופא עושה עיקר המעשה שעושה האחר בעל המעשה, כמו שאמרה הברייתא (להלן ע"ב) כיצד, שנים או חזין במזלג בכרכר ובקולמוס ובקנה, וכן גבי המסייע ברגל העומדת על הכלי או המסייע בידו השמאלית בקבלת הדם וכו', ורק ע"כ נקראו מסייעים משום שהאחד לבדו יכול לעשות כל המעשה והשני לבדו אינו יכול לעשות כמוהו, כמו שפירש"י כאן בד"ה אין בו ממש יע"ש, ולכן נקרא רק מסייע אעפ"י שעושה מעשהו בעיקר המעשה, אבל כל היכא שהמסייע אין עושה דבר בגוף

המעשה, גם מסייע לא מקרי כי אם מכין ומזמין, ואם כן הדבר, איך אפשר לומר דרב אשי במכות הנ"ל מחייב את הניקף משום דמסייע ע"י הטיית ראשו, הא מסייע כזה ודאי לאו כלום הוא, דהא אינו עושה בגוף ההקפה כלום, ומזמין נקרא אבל לא מסייע, ואמאי יהא חייב. אלא ודאי דשאני התם בהא דמכות דאין אנו צריכים שם שיסייע כלל בעיקר המעשה כפירושו של הריטב"א הנ"ל, דבעינן רק מעשה כל דהו כדי שלא יפטור ממלקות, משום דהוי לאו שאין בו מעשה.

9. משמרות כהונה מסכת ערכין דף יא עמוד ב
וצ"ל דבמסייע דהגפת דלתות דהוא מעשה רבה יש בו ממש ול"ד להיא דהמצניע

10. שיטה מקובצת מסכת ביצה דף כב עמוד א
והכא אף על גב דלא אפשר למכחל אלא בדעמיץ ופתח מכל מקום לא מוכחא מלתא דבלאו כחל נמי אורחיה למעמץ ומפתח. והתם במכות אי אפשר בלא סיוע חברו ונראה מתכין לסייעו.

11. רבי עקיבא איגר מסכת שבת דף צג עמוד א (עיין עוד במכות ובשר"ת א:צו)
צ"ל דזה אינו יכול וזה א"י אינו חייב אלא כששניהם עושים מלאכה ממש, אבל התם במה דעמיץ ופתח אינו עושה במלאכה כלום ואינו חלק מאיסורא דכוחל אלא שעושה הכנה לשיוכל הנכרי לכחול, וקרי להכנה זו מסייע, ומסייע כהאי כיון דהנכרי אינו יכול בלעדו סובר ר"ז דיש בו ממש, אבל ענין מסייע דהכא דחברו יכול ואינו צריך לו, מסייע כזה סבר ר"ז דאין בו ממש, ובתוס' דחקו ואיני מבין למה. (ועי' חי' ביצה כ"ב).

תוד"ה אר"ז הקשו דהכא אית ליה לר"ז דמסייע אין בו ממש ובפ"ב דביצה אמרי' אמיר כחל עינא ע"י עובד כוכבים בשבת כו' משמע דר"ז סובר דיש בו ממש ע"כ. ולדעתי לכאורה קשה להיפוך איך ס"ל לאמיר שם בכוחל דמסייע אין בו ממש הא אי לא עמיץ ופתח אין העובד כוכבים יכול לכחול והוי כמו זה אינו יכול וזה אינו יכול דלא מקרי מסייע. ולזה נראה דהם תרי ענינים, דהתם בביצה מה דעמיץ ופתח אינו עושה ועצם מעשה כוחל שהוא אינו נותן הכחל לעיניו אלא דמסייע בסבה ועושה הכנה שיכול העובד כוכבים לכחול, וזהו אין בו ממש היינו דהגורם אינו נקרא כוחל, משא"כ הכא דשניהם עושים בעצמות ההוצאה, בזה אם זה א"י וזה א"י שניהם מקרי עושי מלאכת ההוצאה, וא"כ ממילא ליתא לקושית התוס' דר"ז ור"א היה סבירא להו דהתם הוי ג"כ כמו הכא כיון דהעובד כוכבים א"י לכחול אם לא עמיץ ופתח הוא לא מקרי מסייע, ואמיר ס"ל דמ"מ מסייע כזה לא מקרי כוחל דהא אינו נותן הכחול רק מכין שיכחול העובד כוכבים.

12. החז"א (ח"מ ליקוטים סי' כ"ג) [מצוטט בהערות לחברותא]
החזקת הגוף במצב שונה מהרגיל, כגון המרים ראשו יותר מרגילות האדם, או כופף ראשו יותר מהאופן הנוח לו לאדם, חשוב כמחזיקו בידו במשך כל רגע ורגע שממשיך להחזיקו כך. ולפיכך, כשהאדם ברצונו מכריח את ראשו שלא לנטות מהמקיף, הוא נחשב כעושה מעשה בהטיית גופו אל המקיף במשך כל מן ההטייה. ומכל מקום, אינו נקרא "מקיף", כיון שאינו משתתף בפעולת הגילוח. אך לענין "ניקף", כיון שהוא מזהיר מלהיות ניקף, אלא שאם אינו מסייע הוי לאו שאין בו מעשה, אך כאן, הואיל והוא מחזיק ראשו שיהא סמוך לתער, מיקרי עושה מעשה.

13. שולחן ערוך יורה דעה הלכות נדה סימן קצח סעיף כ
דוק בצק שתחת הצפורן חוצץ, אבל הצפורן עצמה אינה חוצצת. ואפילו אם היתה גדולה ועומדת ליחתן ופורחת ועוברת מכנגד הבשר, אינה חוצצת. הגה: מיהו כל זה דוקא שאין צואה או בצק תחתיו בשעה שטבלה. ומאחר דכבר נהגו ליטול הצפרנים, אפילו אם צפורן אחת נשאר בידה וטבלה, צריכה טבילה אחרת. (הגהות ש"ד) וכן נוהגין.

14. ט"ז יורה דעה סימן קצח
וכיון שנתברר לעיל דנטילת צפרנים של האשה אינו אלא מצד המנהג שהחמירו על עצמם נ"ל דהא דאיתא במרדכי הלכות נדה והגהת שערי דורא מביאו דאם אירע טבילתה בחול המועד נכון הדבר ששפחה עובדת כוכבים תגלחם לה דאמירה לעובד כוכבים שבות היא ובמקום מצוה לא גזרו ואם אין לה עובדת כוכבים תנקה היטב בטיט שתחת הצפורן עכ"ל היינו דוקא בחוה"מ אבל בשבת ויר"ט אם אירע ששכחה ליטול הצפרנים לא תאמר לעובדת כוכבים שתחתון לה דכיון שאין מצוה גמורה בנטילת צפרנים דהא אפשר בניקור תחתם לחוד למה נבטל בזה שבות דאמירה לעובד כוכבים שבות הוא ותו דהוא חומרא דאתא לקולא שאע"פ שהעובדת כוכבים חותכת מ"מ אותה ישראלית מסייעת לה על ידי שמטה לה את ידיה וכאלו היא עושה מלאכה זו שאסורה מדאורייתא בשבת ויר"ט וכהיא שמצינו בסימן קפ"א לענין הקפת פיאה שגם הניקף חייב אם סייע בדבר שמטה עצמו אליו להקיפו כו' וזה א"א להשמר ממנו כשתניח לחתוך הצפרנים להעובדת כוכבים בלי הטיית הישראלית את ידיה אליה וא"ל דאין הכי נמי שלא תטבול כשאירע כן בשבת ויר"ט זה אינו דהא גם בחול המועד התירו על ידי שתנקר הצפרנים ולמה יגרע בשבת ויר"ט מאין לה עובדת כוכבים בחול המועד אלא דבר ברור דבשבת ויר"ט לא תחתכם ע"י עובדת כוכבים אלא תנקרם היטב ותטבול ולא החמיר במרדכי לחתוך על ידי עובדת כוכבים אלא בחול המועד דבו הקילו אפי' לחתכם היא בעצמה ...

15. דף על הדף שבת דף צג עמוד א
אכן בנקודות הכסף (ביר"ד שם) חלק על הט"ז והעלה שבכל מקום ובכל אופן אמרינן מסייע אין בו ממש, והראיה שהביא הט"ז מהגמרא במכות הנ"ל דחה בנקודות הכסף, דשאני התם דהא רש"י גופא העלה, דלא תקיפו כולל גם את הניקף, משום דמפרשינן לשון לא תקיפו גם במובן לא תניחו להקיף, או משום דדברה תורה בלשון רבים כדי לכלול גם הניקף, וע"כ אמרינן שם שגם בהטייה יש בו ממש, כי כן גזרה רחמנא, אבל בכל התורה כולה ודאי נשאר הכלל דמסייע אין בו ממש יעו"ש.
ובחכם צבי בתשובה (סי' פ"ב) החליט כשיטת הט"ז, ודחה סברת הש"ך בנקודות הכסף הנ"ל ע"ש.
ובסדרי טהרה (יר"ד סי' קצח) הביא מדברי הריטב"א במכות (שהבאנו לעיל) ראי' ברורה לדעת וסברת הנקודות הכסף, ואין להוכיח מגמ' זו לדעת הט"ז וכפי שרצה הט"ז להוכיח ע"ש היטב.

16. שו"ת חכם צבי סימן פב
ראיתי בספר נקדה"כ בסי' קצ"ח שהשיג על הט"ז שאסר לחתוך הצפרנים בשבת ע"י נכרי' כדי שתוכל לטבול ולהיות דברי הט"ז נכונים בעיני והם להחמיר אמרתי להשיב על דברי הש"ך ז"ל כפי שתעלה מצודתי היום הראיה שהביא בט"ז מהניקף דלקי אמת הוא שאין דנין שבת מניקף דבשבת אפי' שנים שעשו מלאכה גמורה פטורין דקי"ל בפ' המצניע / דף/ צ"ג כר' יהודה דאמר זה יכול וזה יכול שניהם פטורין

משום דכתיב בעשותה וכ"כ הרשב"א בתשו' כ"ח וז"ל ועוד מסתברא שלא נאמרו דברים הללו של מסייע אלא לענין שבת ולענין זב כו' ע"ש ולכאורה קשה דהא בגמ' מייתינן ראייה מרגלו א' על הרצפה כו' ומקיבל בימין ושמאל מסייעתו ונראה דאף הרשב"א לא אמרה אלא דומיא דנזון ידיה שהכה לבדו יכול להמיט הספינה וכן המים לבדן יכולין להמיטה דה"ל זה יכול וזה יכול בכה"ג הוא דדוקא בשבת אמרי' אין בו ממש אבל בשאר מקומות יש בו ממש אבל באחד יכול וא' אינו יכול אותו שאינו יכול אפי' בכל המקומות נקרא מסייע שאין בו ממש.... אלא דלישנא דגמרא דבמסייע קמייירי נקייט וא"כ כיון דלענין חיוב מלקות בניקף ליכא הוכחא אלא דמסברא דנפישן מחייבינן ליה למסייע משום דמקרי עושה מעשה נמצא דבשבת נמי אף על גב דפטור מן החטאת אפשר דאפי' איסורא דאורייתא נמי איכא והרי הוא בכלל כל מלאכה לא תעשו מידי דהוה אחזי שיעור דאסור מה"ת ואין לוקין עליה

17. חתם סופר מסכת שבת דף צג עמוד א

ומ"מ גם להט"ז אי לא מטה ראשו כלל וכלל מ"מ איסורא עביד דנהי דהש"ס הקשה אטו מאן דאכיל תמרי ואין סברא לאוסרו כלל, מ"מ כיון דמשני דמסייע וכיון דרוב פעמים מסייע והוה לאו שיש בו מעשה ואוסרו קרא לניגוף ממילא אסור נמי אפי' לא עביד מעשה וכ"כ תוס' ב"מ י' ע"ב ד"ה אקפ"י וכו' ע"ש, ולענין דין להוציא שן ע"י גוי נ"ל דאסור כהט"ז אמנם לענין נטילת צפרנים עיין מג"א ריש סי' ש"מ וסדרי טהרה סי' קצ"ח ס"ק ל"ט להתיר משום מלאכה שאצ"ל ע"ש.

18. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף ג

כל מכה של חלל דהיינו מהשינים ולפנים, ושינים עצמם בכלל, מחללין עליה את השבת; ודוקא שנתקלקל א' מהאברים הפנימים מחמת מכה או בועה וכיוצא בזה, אבל מיחושים אין נקראים מכה. הגה: מיהו מי שחושש בשיניו ומצטער עליו להוציאו, אומר לא"י להוציאו (ב"י בשם אורחות חיים ואיסור והיתר הארוך).

19. ט"ז על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף ג

(א) (פמ"ג) אומר לעכ"ם להוציאו. - כ"כ ב"י בשם א"ח ולי צ"ע בזה דהא עכ"פ הישראל מסייע לזה במה שיוציא העכו"ם השן ומ"ש מניקף פרק בתרא דמכות דאמר' דחייב דהכי אמרי' שם רבא אמר במסייע וד"ה פי' המפרש שם מסייע שמזמין השערות למקיף וא"כ ה"נ כן במה שמזמין שינו להוציאו ואיכא להביא ראייה איפכא מפרק ב' דביצ' דף כ"ב אממר שרי למיכחל עינא מעכו"ם בשבת ופריך ליה רב אשי שם והא קא מסייע בהדיה דקא עמיץ ופתח... וכבר הוכחנו שצריך לחלק בין ההוא דהמצניע לשאר דוכתי ומטעם זה כתבו ב"ד סי' קצ"ח דאשה שאירע טבילתה ב"ט ראשון ושכחה ליטול צפרניה בערב י"ט לא תאמר לעכו"ם שתטול צפרניה ב"ט מטעם שהיא פושטת ידה במכיון לזה וזה דומה לניקוף שזכרנו כן נלע"ד נכון בס"ד להלכה לאיסור ועמ"ש בס"ז:

20. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף ג

(יא) אומר וכו' - ואף על גב דהוא פותח פיו ומציא את שינו להוציאו ק"ל דמסייע אין בו ממש ובט"ז מאריך בענין זה ודעתו להחמיר אבל הרבה אחרונים דעתם כהש"ע:

21. בן איש חי שנה שניה פרשת כי תשא סעיף טז

נהגנו פה עירנו יע"א מאבותינו להורות כסברת הש"ך להסירם ע"י גויה, ורק מלמדן את הגויה שהיא תמשוך ידי האשה כדי לקוץ, ולא תקרב האשה את ידה אליה:

22. ערוך לנר מסכת מכות דף כ עמוד ב

והנה לא היה לפני הט"ז והש"ך דברי ריטב"א דהכא דכל דבריהם נאמרו בו, דהקושיא מביצה הקשה הריטב"א, ותירץ בתירוץ ראשון לחלק בין מסייע למסייע, ואח"כ כ' דלשיטת הר"מ הלוי, דלכ"ע הניקף עובר בלאו, ולא בעינן סיוע לעבור הניקף, רק למען ילקה משום מעשה בלאו הכי לא קשה מידי ע"ש. והנה מה שכתב לשיטת הר"מ הלוי הוא ממש מה שכתב הש"ך. ומה שחילק בין מסייע למסייע הוא כעין דברי הט"ז, אלא דאינו נראה שהוא מחלק בין סיוע דקודם המעשה ובשעת המעשה, אלא בין סיוע גדול כעין דניקף, ובין סיוע דעמיץ ופתח, דדרך העין לעמץ ולפתח קצת. ולפי זה לדינא צ"ע אם הך דפתחת פה והושטת יד ליטול צפרנים דמי לניקף, דאין דמיון כל כך דזה ודאי מסייע ממש, שאינו עושה בשום פעם להזמין שערות כזה, אם לא לצורך גלוח, או אם דומה למעמץ ופתח, דגם לזה אינו דומה ממש דודאי יותר רגילות לעמץ ולפתח עין מלפתוח הפה בכזה. וגם מה שכתב הש"ך דשאני ניקף דחייב מן התורה, נראה דתלי בב' שיטות הראשונים, דזה דוקא לפירוש ר"מ הלוי, שאף שהריטב"א הסכים עמו, וגם הראב"ד הל' ע"ז (פי"ב ה"א) כתב כן, מכל מקום נראה שיש שיטות הראשונים דלא סבירא להו כן מדתלי הריטב"א בפ"י ר"מ הלוי, וגם מהרמב"ם נראה דלא סבירא ליה כן, כמש"כ הכסף משנה שם. אכן על כל פנים לא קשה מה שהקשה ט"ז על הבית יוסף בשם אורחות חיים, שהתיר להוציא שן ע"י נכרי בשבת מהך דניקף דהכא, ד"ל דהאורחות חיים סבירא ליה כמש"כ הריטב"א בשם ר"מ הלוי, דדוקא הכא חייב דבפ"י רבתה התורה. ועי' בשו"ת חכם צבי (סי' פ"ב) שהאריך שם בפלוגתא שבין הש"ך והט"ז והסכים עם הט"ז, אכן במחילת כבודו הרמה נעלמו ממנו דברי הראשונים הנ"ל שלא היו לפניו:

23. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ג הלכה יא

לויים שעבדו עבודת הכהנים או שסייע לוי במלאכה שאינה מלאכתו חייבין מיתה בידי שמים שנאמר ולא ימותו, אבל כהן שעבד עבודת לוי אינו במיתה אלא בלא תעשה

24. שו"ת רדב"ז חלק ו סימן ב אלפים פ

שאלת ממני ידיד נפשי על מה שכתב הרמב"ם פ"ג מהלכות כלי המקדש והעובדים בו וז"ל לויים שעבדו עבודת הכהנים או שסייע לוי במלאכה שאינה מלאכתו חייבין מיתה בידי שמים שנאמר ולא ימותו ע"כ. וקשיא לך דגרסינן פרק אין בערכין דכ"ע אזהרה היא מר סבר מסייע גזרו ביה רבנן ומר סבר לא גזרו ביה רבנן הא קמן דאפילו למאן דמחמיר לית ביה אלא גזירה דרבנן והיכי מחייב ליה רבינו מיתה בידי שמים:

תשובה תו איכא למידק דבכל דוכתא ק"ל מסייע אין בו ממש ואמאי מחייב מיתה אבל רבינו איירי כגון שעבד עבודה לבדו או שלא היה חבירו יכול לעשותו וסייע עמו דלענין שבת מחייב הכא נמי חייב וסמך רבינו על אב"י דאמר נקטינן משורר ששוער בשל חבירו חייב מיתה.. ותו דתניא במכילתא בהדיא מעבודה לעבודה מנין ת"ל גם אתם בקש רבי יהושע לסייע את רבי יוחנן בהנעלת דלתות אמר לו חזור בך שאתה מתחייב בנפשך שאתה מן המשוררים ואני מן השוערים ע"כ. ופשטא דהך ברייתא משמע דפליגי מר סבר יש בה מיתה וה"ק חזור בך שאתה בא לסייע בדבר שאם היית לבדך היית מתחייב מיתה ומר סבר אין בו מיתה אלא אזהרה לעושה לבד ולא גזרו במסייע. והשתא

ניחא דלא פליגי עובדי אהדדי ואביי ס"ל כרבי יוחנן בן גודגאדא ופסק הרב כוותיה וא"כ ע"כ הא דקאמר תלמודא מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר מיתה היא וגזרו בה רבנן ומר סבר אזהרה ולא גזרו בה רבנן לאביי קושטא הוא והא דדחי תלמודא דכ"ע אזהרה היא וכו' דחייה בעלמא היא לאסוקי תיובתא לאביי אבל אביי לא חש לה דאיכא +תנא+ דקאי כוותיה:

...וא"ת אמאי לא כתב הרב דין זה כיון דחדוש הוא דק"ל בעלמא מסייע אין בו ממש. ומתוך כך אני אומר דאביי ס"ל דאפי' מסייע ממש חייב מיתה דסוף סוף עבודה היא וכתוב איש איש על עבודתו ועל משאו והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד וגו' הזר הקרב יומת מאי זר שמא זר ממש הא כתיב חדא זימנא אלא לאו זר דאותה עבודה והיינו דסתם רבינו והכי משמע פשטא דהך דמכילתא. ולא ס"ל לאביי הא דקאמר תלמודא מאי לאו בהא קמפלגי דמר סבר מיתה היא וגזרו עליה דמשמע שיש חלוק בין העושה העבודה לבדו למסייע את חבירו דתלמודא סבר הכי שיש חלוק אבל ס"ל דאין חלוק דלרבי יוחנן בן גודגאדא אפי' מסייע גמור יש בו מיתה וכדנתיבא חזר בך שאתה מתחייב בנפשך וס"ל כוותיה ורבי יהושע היה סובר דלית ביה אלא אזהרה ומותר לסייע לכתחילה כיון שאין בעושה לבדו אלא אזהרה ולא שבקינן מאי דאמר אביי בהדיא נקיטין משורר ששוער בשל חבירו חייב מיתה משום שקלא וטריא דתלמודא שהוא לדעת אי אתותב אביי או לא ולפיכך לא סמך רבינו עלה. ועדיין אני חושד שלא היתה גרסת רבינו כגרסת הספרים שלנו אלא הכי גריס מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר מיתה היא ומר סבר אזהרה היא לא דכ"ע אזהרה היא מר סבר מסייע גזרו ביה רבנן ומר סבר מסייע לא גזרו ביה רבנן ואביי ס"ל כסברת המאי לאו ופסק כמ"ד מיתה הוא. ורבינו תפס לו כאביי דאמר נקיטין דוק ותשכח:

25. דף על הדף ערכין דף יא עמוד ב

ועיין מש"כ בזה מהר"י קורקוס הל' כלי המקדש (פ"ג הל' ט - יא), דלכאורה תמוה דבסוגיין מבוואר דמסייע אין בו אלא גזירה דרבנן. ותירץ דהרמב"ם שכתב דמסייע חייב מיתה, איירי בזה אינו יכול וזה אינו יכול, ומדייק לי' ממש"כ הרמב"ם: שלא יעשה אחד מלאכת אחר, שלא יסייע כו, פתח בסיוע וסיים בסיוע, והיינו משום דאיירי בזה אינו יכול, וזה אינו יכול, ורק בסיוע בכה"ג חייב מיתה.

26. שו"ת רב פעלים חלק א - יורה דעה סימן ב

ראובן יש לו כשבה ובתה שעדיין היא יונקת ממנה, ובא שמעון השוחט ושחט הבת בבוקר, ואחר שעה שחט את האם, אך להיות שהכשבה היא גדולה וחזקה מאד לא היה שמעון יכול לכפתה ולשחטה הוא לבדו, עד שבא לוי וכפת אותה, ואחזה בכל כחו לפני השוחט, ופשט ידו השוחט ושחטה, ופשטא לן דהשוחט עבד איסורא דלאו דאותו ואת בנו. ונסתפקנו בלוי אי עבר גם איהו על לאו, משום דכפתה ואחז בה לפני השוחט, דאי לאו מעשה ידיה לא היה השוחט יכול לשחוט כלל, מפני שהיתה גדולה וחזקה מאד והוא אדם חלש, או"ד עכ"ז כיון דלוי לא אחז בסכין ושחט, לא עבד איסורא. גם נסתפקנו, אם גם לוי עבד איסורא, אם אסור לו לאכול ממנה בו ביום, כדן השוחט עצמו. יורנו המורה לצדקה, ושכמ"ה.

תשובה. הן אמת דאמרינן בגמרא דשבת צ"ג וביצה כ"ב, מסייע אין בו ממש, מ"מ הא אתמר במכות דף כ' אחד המקיף ואחד הניקף לוקה, ומקשי מאן דאכיל תמרי בארבילא לקי, ומשני רב אשי במסייע ודברי הכל. ופירש רש"י ז"ל, מסייע מזמין השערות למקיף, וקי"ל להלכתא כהאי תירוץ דרב אשי, וכן פסק הרמב"ם, וכ"פ בש"ע יו"ד סי' קפ"א וז"ל, גם הניקף חייב אם סייע בדבר שמטה עצמו אליו, וכ"כ הטור שמטה ראשו כדי שיוכל המקיף להקיף, וכ"כ בלבוש שמטה עצמו אליו להקיפו ע"ש. הרי סיוע כזה שיש בו מעשה חשיב עביד למעשה האיסור בעיניה ממש דמתחייב מלקות, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' ע"ז, גבי קרחא ושריטה וכתובת קעקע, דאם הוא מסייע גם הוא לוקה ע"ז, ע"ז.

וכיוצא בזה מצינו בדין הכלאים, וכמ"ש הרמב"ם בפ"י מה' כלאים הלכה ל"א, המלביש כלאים לחבירו דלוקה הלושב, והקשה מרן ז"ל בכ"מ אמאי לוקה הלושב, והא לא עשה מעשה, שאדם אחר הלבישו, ומתוך משום דא"א לאחר להלבישו, אא"כ יזמין הלושב את עצמו ויצדד גופו, וזה חשיב מעשה, כדאמרינן בפרק הלוקין גבי ניקף, עכ"ד ע"ש. וכן מהר"י קרקוס ז"ל הקשה כן, ותירץ כן כמ"ש מרן ז"ל ממש, ע"ש. ולפ"ז מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' אבל הלכה ה', בדין המטמא את הכהן, דלוקה הכהן, צריך נמי לפרש דאיירי בהיכא דהכהן מסייע, דמזמין ומטה עצמו אל המטמא, ועיין בלחם משנה שם.

והשתא ה"ה בנידון השאלה, שזה לוי הזמין הבהמה והטה אותה אל השוחט לשחטה, ואחזה וכפתה לפניו עד ששחט, הרי סיוע זה שעשה בו מעשה מחייבו כאלו עשה גוף האיסור של השחיטה, ונתחייב במלקות כדן הניקף וכדן הכלאים הנז'. ואדרבה האי דנ"ד עדיף טפי, דהשוחט לא היה יכול לשחוט בלעדי לוי. ואין לומר הך דניקף הטה ראשו שבו הגלות, אבל הכא לא הטה צואר הבהמה שבו השחיטה, דזה אינו, דהן אמת השוחט מעביר הסכין על הצואר, אבל הוא אינו שוחט את הצואר לבדו, אלא שוחט כל גוף הבהמה מראשה ועד רגליה, שכל גופה נשחט בזה, ולכן זה לוי כיון שאחז בכל גופה וכפת ידיה ורגליה, והוא אחז כגוף עד סמוך לצואר ומטהו אל השוחט, לא שנא הא מדין המטה ראשו למגלח כדי לגלח ולהסיר השערות שבראש, דכח השחיטה מתפשט בכל הגוף, ובא להתיר את כל הגוף, והדם יוצא מכל הגוף.

ואם תאמר, איך יתיישב דין הניקף אשר בגמרא דמכות הנז' עם הגמרא דשבת וביצה הנז', הנה נתעורר בקושיא זו הרב בש"מ ביצה, ותירץ התם במכות א"א בלא סיוע חבירו, ונראה מתכוין לסייעו ע"ש. וכן כתב הרא"ה ז"ל בביצה, וגם הריטב"א ז"ל במכות הביא תירוץ זה, ועוד תירוץ אחר בשם הר"מ ז"ל, ועיין להט"ז סי' שכ"ח, ולהרב חמד משה שם, ונעלמו מהם דברי הראשונים ז"ל הנז'. והרב ראשון לציון בביצה תירץ כתירוץ השני שהביא הריטב"א, ונעלם ממנו דברי הריטב"א, וכן העלמה היתה מהרב בני חיי בליקוטים דף ק"ץ. והרב אדמת קודש סי' ה' עשה חילוק בזה, ויש לעמוד בדבריו, ואכמ"ל.

27. הר"ן על הר"ף מסכת קידושין דף טז עמוד ב

דאע"ג דאשה אינה מצוה בפריה ורביה מ"מ יש לה מצוה מפני שהיא מסייעת לבעל לקיים מצותו

28. סיכום כתב סופר יו"ד צג, משר"ת ציץ אליעזר

איסור מסייע הוא כשמסייע בשעת עבירה, אבל בנותן איסור שלו למומר הגם שידוע שיאכל מ"מ בשעת נתינה עדיין ליכא כאן שום אתחלתא דאיסור ואינו מסייע לו כלום בשעה שעושה האיסור ליכא בזה משום מסייע